

NORGES HØYESTERETT

Den 10. september 2018 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Matningsdal, Indreberg og Ringnes i

HR-2018-1708-U, (sak nr. 18-124757STR-HRET), straffesak, anke over beslutning:

A (advokat Monica Malm)

mot

B (advokat Vigdis Susanna Jeanette
Aschehoug)

Påtalemyndigheten (politiinspektør Bjørn Erik Sem-Jacobsen)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens beslutning om ikke å avsi tilleggsdom, jf. straffeprosessloven § 48.
- (2) Hallingdal tingrett avsa 24. august 2016 dom med slik domsslutning:

"1. A, født 00.00.1968, dømmes for

- to overtredelser av straffeloven (1902) § 271 jf § 270 første ledd nr 1 jf annet ledd,
- èn overtredelse av straffeloven (1902) § 294 første ledd nr 1
- èn overtredelse av straffeloven (1902) § 256 jf § 255,
- èn overtredelse av straffeloven (1902) § 255,
- èn overtredelse av bokføringsloven § 15 første ledd første punktum jf § 7 første ledd,

sammenholdt med straffeloven (1902) § 62 første ledd, til fengsel i 8 – åtte – måneder.

2. A dømmes til å betale erstatning til

- C med 337 800 – etthundreogtrettisyvtusenåttehundre – kroner,
- B med 395 732 – trehundreognittifemtusensyvhundreogtrettito – kroner,

innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.

3. A dømmes til å betale oppreisning til B med 30 000 – tredvetusen – kroner innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.

4. I saksomkostninger betaler A kroner 10 000 – titusen – kroner innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse."

(3) A innga ankeerklæring 7. september 2016 hvor han påanket hele dommen. Det ble samtidig varslet støtteskriv, som ble inngitt til påtalemyndigheten 26. september 2016. Verken ankeerklæringen eller støtteskrivet omtalte de sivile kravene som var pådømt i tingrettens dom. Det fremgår imidlertid av støtteskrivet at A ikke ønsket å påanke domfellelsen for tiltalen post II, som gjaldt grovt underslag begått overfor fornærmede Olav Fosse, jf. straffeloven 1902 § 256 jf. § 255.

(4) Borgarting lagmannsrett traff 16. januar 2017 slik beslutning:

"Anken over [tiltalen post] I c og III henvises. Anken over saksbehandlingen, skyldanken over post I a og b samt IV nektes fremmet." [Ankeutvalgets tilføyelse]

(5) I premissene fremgår videre at "[s]iktede har begjært ny behandling av det sivile rettskrav som er pådømt i den påankede dom, domsslutningen pkt. 3. Begjæringen tas til følge".

(6) De straffbare forholdene som dermed var henvist til ankeforhandling, var tiltalen for så vidt gjaldt grovt bedrageri og underslag overfor As sønn, B.

(7) På bakgrunn av henvisningsbeslutningen innga Bs bistandsadvokat tilsvar for så vidt gjaldt det sivile kravet. Her er både erstatningen pådømt i tingrettens domsslutning punkt 2 og oppreisningen pådømt i punkt 3 omtalt.

(8) Ankeforhandling ble avholdt i Borgarting lagmannsrett 15. august 2017. Lagmannsretten avsa 17. august 2017 dom med slik domsslutning:

"1. A, født 00.00.1968, frifinnes for tiltalen post I c).

2. A, født 00.00.1968, dømmes for overtredelse av straffeloven 1902 § 255. For dette forhold og de forhold som er rettskraftig avgjort ved Hallingdal tingretts dom 24. august 2016, alt sammenholdt med straffeloven 1902 § 62 første ledd, dømmes han til en straff av fengsel i 7 – sju – måneder.

3. A dømmes til å betale oppreisning til B med 15 000 – femtentusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av dommen."

(9) I dommen er utelukkende det sivile kravet om oppreisning pådømt. Dette har lagmannsretten begrunnet slik:

"Som nevnt innledningsvis ble det i anken erklært at anken gjelder hele dommen, samtidig som anken ikke inneholdt noen begjæring om ny behandling av de sivile krav, jf. straffeprosessloven § 314 tredje ledd. I en slik situasjon kan det tenkes å være grunnlag for å tolke anken slik at den også omfatter de sivile krav, jf. Bjerke mfl.: Straffeprosessloven Kommentartillegg 4. utgave side 1105 note 3. Ved denne tolkingen har imidlertid lagmannsretten lagt avgjørende vekt på at anken også inneholder en passus om at det i støtteskriv fra forsvarer vil bli redegjort nærmere for 'ankestøtte og ankegrunner'. Dette skrivet var på åtte sider og inneholdt ikke noe om sivile krav eller antydning om at det ble begjært ny behandling av disse, utover at passusen om at hele dommen ble anket, ble gjentatt. Lagmannsretten er etter dette kommet til at anken må fortolkes slik at den ikke omfatter en begjæring om ny behandling av sivile krav. Ved lagmannsrettens silingsbeslutning er riktignok anken tolket annerledes. Men i den beslutningen framgår det nokså uttrykkelig at rettsmiddelerklæringen er tolket slik at den ikke omfatter begjæring om ny behandling av annet enn det sivile kravet som er pådømt i punkt 3 i tingrettens domsslutning. Når forsvarer ikke har tatt til motmæle mot den forståelsen, bestyrker det

lagmannsrettens forståelse av anken, at den ikke omfatter en begjæring om ny behandling av de sivile krav som er pådømt i punkt 2 i tingrettens domsslutning.

Lagmannsretten tar etter dette ikke stilling til de øvrige sivile kravene."

- (10) A påanket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjaldt straffutmålingen samt lagmannsrettens behandling av de sivile kravene. Høyesteretts ankeutvalg traff 22. desember 2017 beslutning (HR-2017-2469-U) hvor anken over straffekravet ikke ble tillatt fremmet. Til anken over de sivile kravene bemerket utvalget følgende:

"Når det gjelder de sivile kravene, er lagmannsrettens henvisningsbeslutning uklar. Lagmannsretten har i sin dom ikke behandlet kravene om erstatning for økonomisk tap. As anke til Høyesterett må da behandles av lagmannsretten som en begjæring om tilleggsdom, jf. straffeprosessloven § 48. Ankeutvalget viser til Rt-2011-591. Lagmannsretten må ved sin avgjørelse blant annet ta i betraktning reglene i straffeprosessloven § 318 og § 319, jf. Rt-2011-591 avsnitt 18."

- (11) Etter at ankeutvalget avsa sin beslutning, tilskrev lagmannsretten partene i de sivile kravene og satte frist for uttalelse om begjæringen om ny behandling av erstatningsbeløpet, som gjelder fornærmede B i tingrettens domsslutning punkt 2, skal avvises eller om det bør holdes ny ankeforhandling. Partene innga merknader til lagmannsretten.
- (12) Borgarting lagmannsrett besluttet 23. april 2018 ikke å ta begjæringen om tilleggsdom til følge. Beslutningen – som av lagmannsretten uriktig er benevnt kjennelse – inneholder en oppsummerende begrunnelse:

"Oppsummeringsvis bemerkes at lagmannsretten etter dette er kommet til at det i anke og støtteskriv til anke ikke er fremmet noen begjæring om ny behandling av sivile krav som ble pådømt i punkt 2 i tingrettens domsslutning, at fraværet av en slik begjæring ikke er uforsettlig, jf. straffeprosessloven § 319, og at det bør legges A til last, jf. straffeprosessloven § 318 første ledd, at det først under ankeforhandlingen ble presisert at det var fremmet, eller at det da ble fremmet en slik begjæring. Lagmannsrettens sivilingsbeslutning 16. januar 2017 går ut på å ta til følge ny behandling av det sivile kravet pådømt i tingrettens domsslutning punkt 3, men ikke å ta til følge ny behandling av andre sivile krav."

- (13) A har påanket lagmannsrettens beslutning. Anken gjelder saksbehandlingen, og det er i korte trekk anført at lagmannsretten ikke kan unnlate å behandle et av de sivile kravene for så vidt gjelder B utelukkende fordi forsvarer og lagmannsrettens ankeutvalg har blandet sammen tiltalepost II med punkt 2 i tingrettens domsslutning. Lagmannsretten har på denne måten akseptert anken over tingrettens dom som en begjæring om ny behandling av et sivilt krav, og ikke et annet, uten at det er holdepunkter i anken eller støtteskrivet til lagmannsretten for en slik oppdeling. Lagmannsretten skulle her ha veiledet og gitt siktede anledning til å rette begjæringen om ny behandling av sivile krav – og en feil her kan uansett ikke legges siktede til last, jf. straffeprosessloven § 319 andre ledd.

- (14) A har lagt ned slik påstand:

"1. Begjæringen om tilleggsdom tas til følge.

2. Det offentlige tilkjennes sakens omkostninger."

- (15) B har tatt til motmæle. Det er i korte trekk anført at anken til lagmannsretten var mangelfull ettersom den ikke berørte det sivile kravet pådømt i tingrettens domsslutning punkt 2. Begjæringen er følgelig fremsatt for sent, og fristoversittelsen bør legges siktede til last slik at begjæringen avvises. Det at siktede heller ikke oppdaget at lagmannsretten gjennom sin henvisningsbeslutning kun hadde gitt samtykke til ny behandling av oppreisningskravet

omhandlet i tingrettens domsslutning punkt 3 må anses som en forsettlig feil, og kan følgelig ikke avhjelpes etter straffeprosessloven § 319 andre ledd.

(16) B har lagt ned slik påstand:

- "1. **Prinsipalt:**
 Begjæringen om tilleggsdom avvises.
2. **Subsidiært:**
 Begjæringen om tilleggsdom tas ikke til følge."

(17) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker:

(18) Lagmannsretten har truffet avgjørelsen som første instans. Ankeutvalget har derfor full kompetanse i saken.

(19) Straffeprosessloven § 48 fastsetter at "[e]r noe som skulle ha vært avgjort ved dommen, ikke tatt med, kan det avsies tilleggsdom etter reglene i §§ 45 og 46".

(20) For vurderingen av om vilkåret i § 48 er oppfylt, bemerker ankeutvalget at anken til Borgarting lagmannsrett over Hallingdal tingretts dom ikke oppfylte lovens krav for avgjørelsen av de borgerlige rettskrav. Straffeprosessloven § 434 tredje ledd siste punktum fastsetter således at for de sivile krav gjelder § 314 tredje ledd. Sistnevnte bestemmelse oppstiller detaljerte innholds krav til en begjæring om ny behandling av de sivile krav. At det i anken var angitt at den gjaldt "hele dommen" er klart ikke tilstrekkelig, jf. Rt-2011-1448. Dette gjelder selv om det er nær sammenheng mellom grunnlaget for straffekravet og det sivile kravet.

(21) I sin beslutning 16. juli 2017 om å henvise anken har lagmannsretten likevel, uten at det er foretatt noen retting av anken, tatt til følge begjæring om ny behandling av oppreisningskravet. Dette kravet ble også behandlet i lagmannsrettens senere dom hvor kravet ble halvert.

(22) Som det fremgår av sitatet foran fra lagmannsrettens begrunnelse, synes lagmannsretten å ha ansett seg forpliktet av henvisningsbeslutningen. Dette er ikke riktig lovforståelse: Ved anke til Høyesterett er det sikker rett at Høyesterett under ankebehandlingen ikke er bundet av at Høyesteretts ankeutvalg har kommet til at anken er erklært i rett tid, jf. Rt-1981-334, Rt-1996-1020 og Rt-2000-1205. Har Høyesteretts ankeutvalg derimot gitt oppreisning for fristforsømmelsen, er dette bindende ved Høyesteretts senere behandling, jf. Rt-2009-1681. Tilsvarende gjelder for lagmannsrettens ankeprøving, jf. Rt-2013-1024. Disse avgjørelsene tilsier at lagmannsretten heller ikke er bundet av at retten ved henvisningen har kommet til at lovens formkrav er oppfylt, jf. Bjerke/Keiserud/Sæther, Straffeprosessloven, kommentarutgave, fjerde utgave, 2011 side 1130. Lagmannsretten kunne derfor ha avslått å behandle avgjørelsen av oppreisningskravet.

(23) Slik anken var utformet, kan det reises spørsmål om det var naturlig å tolke anken slik at bare oppreisningskravet var påanket, ikke begge sivile krav. Høyesteretts ankeutvalg finner det imidlertid ikke nødvendig å gå nærmere inn på dette. Som ankeutvalget allerede har nevnt, omtalte bistandsadvokaten i sitt prosesskriv av 24. januar 2017 også erstatningskravet som var pådømt. Under henvisning til dette uttaler lagmannsretten:

"Oppsummeringsvis bemerkes at lagmannsretten etter dette er kommet til at det i anke og støtteskriv til anke ikke er fremmet noen begjæring om ny behandling av sivile krav som ble

på dømt i punkt 2 i tingrettens domsslutning, at fraværet av en slik begjæring ikke er uforsettlig, jf. straffeprosessloven § 319, og at det bør legges A til last, jf. straffeprosessloven § 318 første ledd, at det først under ankeforhandlingen ble presisert at det var fremmet, eller at det da ble fremmet en slik begjæring."

- (24) Lagmannsretten har altså kommet til at straffeprosessloven §§ 318 og 319 ikke ga adgang til å rette feilen i ankeerklæringen ved ankebehandlingen i lagmannsretten. Ankeutvalget har ikke noe å bemerke til dette standpunktet. Anken blir etter dette forkastet.
- (25) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G:

Anken forkastes.

Hilde Indreberg
(sign.)

Magnus Matningsdal
(sign.)

Arne Ringnes
(sign.)

Riktig utskrift: